

Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motioner från allmänna motionstiden 2004 på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området, inklusive vissa massmediefrågor. Motionerna rör

- kommissionens förslag till tjänstedirektiv,
- meddelarfrihet,
- innehållet i närradiosändningar,
- konsumentekonomiska konsekvenser av TV-digitaliseringen,
- reklamfrågor m.m.,
- kartläggning av den svenska pornografiska marknaden.

Utskottet avstyrker samtliga motioner. Fem reservationer och två särskilda yttranden har avgivits.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Bakgrund.....	5
Utskottets överväganden.....	7
EU:s tjänstedirektiv.....	7
Meddelarskyddet.....	10
Innehållet i närradiosändningar.....	17
Ekonomiska konsekvenser av TV-digitaliseringen.....	19
Reklamfrågor m.m.	21
Kartläggning av den svenska pornografiska marknaden.....	27
Reservationer.....	29
1. Meddelarskyddet vid förundersökning m.m., punkt 2 (kd).....	29
2. Innehållet i närradiosändningar, punkt 4 (m, fp, kd, c).....	29
3. Ekonomiska konsekvenser av TV-digitaliseringen, punkt 5 (c).....	30
4. Reklamfrågor m.m., punkt 6 (fp).....	30
5. Kartläggning av den svenska pornografiska marknaden, punkt 7 (v, mp).....	31
Särskilda yttranden.....	32
1. Meddelarfriheten för anställda i kommunala bolag, punkt 3 (m, fp).....	32
2. Innehållet i närradiosändningar, punkt 4 (mp).....	32
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	33
Motion väckt med anledning av proposition 2003/04:161.....	33
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	33

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. EU:s tjänstedirektiv

Riksdagen avslår motion 2004/05:K245.

2. Meddelarskyddet vid förundersökning m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K246 och 2004/05:K421.

Reservation 1 (kd)

3. Meddelarfriheten för anställda i kommunala bolag

Riksdagen avslår motion 2004/05:K386 yrkande 1.

4. Innehållet i närradiosändningar

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K419 yrkande 5 och 2004/05:Kr359 yrkande 2.

Reservation 2 (m, fp, kd, c)

5. Ekonomiska konsekvenser av TV-digitaliseringen

Riksdagen avslår motion 2004/05:Kr354 yrkande 11.

Reservation 3 (c)

6. Reklamfrågor m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So34 yrkande 1, 2004/05:K380, 2004/05:So610 yrkande 3 och 2004/05:MJ499 yrkande 4.

Reservation 4 (fp)

7. Kartläggning av den svenska pornografiska marknaden

Riksdagen avslår motion 2004/05:K291.

Reservation 5 (v, mp)

Stockholm den 17 februari 2005

På konstitutionsutskottets vägnar

Göran Lennmarker

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Lennmarker (m), Göran Magnusson (s), Tobias Krantz (fp), Pär Axel Sahlberg (s), Ingvar Svensson (kd), Mats Einarsson (v), Inger Jarl Beck (s), Henrik S Järrel (m), Helena Bargholtz (fp), Kerstin Lundgren (c), Helene Petersson (s), Nils Fredrik Aurelius (m), Billy Gustafsson (s), Gustav Fridolin (mp), Karin Åström (s), Christer Erlandsson (s) och Yoomi Renström (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Ärendet består av ett tiotal motioner från allmänna motionstiden 2004. Ytterligare motioner på området väcktes under denna tid. Motioner som har samma innebörd som tidigare motioner på området behandlas i förenklad ordning i betänkande 2004/05:KU31.

Bakgrund

Yttrandefriheten är, liksom informationsfriheten, en av de grundläggande fri- och rättigheterna som medborgarna är tillförsäkrade gentemot det allmänna enligt 2 kap. regeringsformen. Varje svensk medborgare är enligt 2 kap. 1 § regeringsformen gentemot det allmänna tillförsäkrad bl.a. yttrandefrihet, dvs. frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Bestämmelser om yttrandefriheten finns i tryckfrihetsförordningen (TF) och, såvitt gäller ljudradio, television och vissa liknande överföringar samt filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar, i yttrandefrihetsgrundlagen (YGL).

Yttrandefriheten som den uttrycks i regeringsformen kan begränsas i lag. Enligt 2 kap. 12 § regeringsformen får bl.a. yttrandefriheten begränsas genom lag i den utsträckning som 13–16 §§ medger. Sådan begränsning får dock göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. Den får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som föranlett den. Begränsningen får inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Vidare får en begränsning aldrig göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning.

Enligt 2 kap. 13 § regeringsformen får yttrandefriheten begränsas med hänsyn till rikets säkerhet, folkförsörjningen, allmän ordning och säkerhet, enskilds anseende, privatlivets helgd eller förebyggandet och beivrandet av brott eller i övrigt om särskilt viktiga skäl föranleder det. Vid bedömandet av vilka begränsningar som får ske skall särskilt beaktas vikten av vidaste möjliga yttrandefrihet i politiska, religiösa, fackliga, vetenskapliga och kulturella angelägenheter.

I lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden finns närmare bestämmelser om bl.a. ägare och utgivare av periodiska skrifter och om utgivare av radioprogram m.m. Vidare finns bestämmelser om tvångsmedel och om rättegången i tryck- och yttrandefrihetsmål.

I radio- och TV-lagen (1996:844) finns föreskrifter om sändningar av ljudradio- och TV-program som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel.

Offentlighets- och sekretesskommittén, OSEK, (Ju 1999:06, dir. 1998:32, 2003:24 och 2003:163) har haft i uppdrag bl.a. att göra en allmän översyn av sekretesslagen. I kommitténs uppdrag har vidare ingått bl.a. att göra en översyn av de tystnadsplikter som bryter meddelarfriheten och att försöka hitta en ändamålsenlig och öppenhetsvänlig lösning för att genomföra Sveriges åtaganden när det gäller offentlighet och sekretess på området för internationellt informationsutbyte.

OSEK har avlämnat bl.a. betänkandena Ny sekretesslag (SOU 2003:99) och Insyn och sekretess i statliga företag, i internationellt samarbete (SOU 2004:75).

Regeringen beslutade den 30 april 2003 att tillkalla en beredning med uppgift att följa utvecklingen på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området samt att utreda och lämna förslag till lösningar av olika problem på detta område (Ju 2003:04, dir. 2003:58). Beredningen har antagit namnet Tryck- och yttrandefrihetsberedningen.

En särskilt viktig uppgift för beredningen är att lämna förslag till hur de problem som är relaterade till den tekniska och mediala utvecklingen skall lösas. I beredningens uppdrag ingår vidare att identifiera och lämna förslag till lösningar av även andra problem inom området. Det kan t.ex. röra sig om att ge förslag till hur konflikter mellan grundlagarna och EG-rätten eller andra bestämmelser som grundar sig på internationellt samarbete kan lösas, men också att överväga frågor som rör meddelarfriheten. Beredningen skall också bl.a. överväga om möjligheterna att ge internationell rättslig hjälp och liknande internationellt rättsligt bistånd inom det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området skall utökas.

Beredningen avlämnade i november 2004 ett delbetänkande Vissa tryck- och yttrandefrihetsrättsliga frågor. Internationellt rättsligt bistånd, brottskatalogen, målhandläggningsfrågor m.m. (SOU 2004:114). Beredningen fortsätter sitt arbete med bl.a. frågan om en mer teknikoberoende grundlagsreglering av yttrandefriheten.

Utskottets överväganden

EU:s tjänstedirektiv

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion (v) om ett tillkännagivande om vikten av att Sverige i förhandlingar säger nej till ett direktiv som kommer att stå i konflikt med svenska grundlagar. Utskottet anser inte att ett sådant tillkännagivande behövs.

Gällande bestämmelser

Föreskrifter om utgivning av periodisk skrift finns i 5 kap. tryckfrihetsförordningen. Ägare till sådan skrift skall enligt 1 § vara svensk medborgare eller svensk juridisk person. Den utgivare som skall finnas för en periodisk skrift skall också vara svensk medborgare. I lag får föreskrivas att även en utlänning får vara ägare och utgivare och att även en utländsk juridisk person får vara ägare till en periodisk skrift. En utgivare skall enligt tryckfrihetsförordningen ha hemvist inom riket.

Även radioprogram och tekniska upptagningar skall ha en utgivare. Föreskrifter om detta finns i yttrandefrihetsgrundlagen. Enligt 4 kap. 2 § denna lag skall utgivaren vara svensk medborgare, men i lag får föreskrivas att även utlänningar får vara utgivare. Den som är utgivare skall enligt yttrandefrihetsgrundlagen ha hemvist i Sverige.

I lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden, tillämpningslagen, finns föreskrifter om annan än svensk ägare eller utgivare till periodiska skrifter. Enligt tillämpningslagen får utlänningar som har hemvist i Sverige och utlänningar med medborgarskap i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet vara ägare till periodiska skrifter som trycks i Sverige, och utländska juridiska personer som har bildats enligt lagstiftningen i en stat inom detta samarbetsområde och som har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet inom det samarbetsområdet vara ägare till periodiska skrifter som trycks i Sverige.

I samma lag föreskrivs att utlänningar får vara utgivare av periodiska skrifter och av radioprogram på samma villkor som svenska medborgare (2 kap. 6 § resp. 3 kap. 29 §). Detta innebär bl.a. att kravet på hemvist i Sverige, som är föreskrivet i de båda grundlagarna, gäller.

De särskilda ansvarighetsreglerna i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen bygger på principen om ensamansvar, att en person anmäls som utgivare och bär ansvaret för eventuella brottsliga framställningar.

Direktivförslaget

Kommissionen lade den 13 januari 2004 fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden, KOM(2004) 2. Direktivförslaget ingår som ett led i Lissabonprocessen. Syftet med direktivet är att fastställa en rättslig ram som undanröjer hinder för etablering för leverantörer av tjänster och för den fria rörligheten för tjänster samt att skapa rättslig säkerhet för både leverantörer och mottagare av tjänster. Direktivet skall vara tillämpligt på alla tjänster med undantag för finansiella tjänster, elektroniska kommunikationstjänster och vissa transporttjänster. Det skall inte heller tillämpas på skatteområdet, med undantag för diskriminerande skatter.

Förslaget innehåller bestämmelser om bl.a. etableringsfrihet för tillhandahållare av tjänster och fri rörlighet för tjänster.

I förslagens artikel 14.1 föreskrivs att medlemsstaterna inte får ställa något av följande krav för att få starta eller utöva tjänsteverksamhet på landets territorium: Diskriminerande krav som direkt eller indirekt grundar sig på nationalitet eller, i fråga om företag, dess säte, i synnerhet a) krav på medborgarskap för tillhandahållare av tjänster, deras personal, aktieägare eller medlemmar i företagsledning och styrelse, b) krav på att tillhandahållare av tjänster, deras personal, aktieägare eller medlemmar i företagsledning och styrelse skall vara bosatta på landets territorium. I artikel 16.3 a finns föreskriften att medlemsstaterna av skäl som berör det samordnade området inte får inskränka den fria rörligheten för tjänster som utförs av en tillhandahållare av tjänster som är etablerad i en annan medlemsstat, särskilt genom att ställa kravet att tillhandahållaren av tjänsterna skall vara etablerad inom landets territorium.

Motionen

I *motion 2004/05:K245 av Mats Einarsson m.fl. (v)* begärs ett tillkännagivande om vikten av att Sverige i kommande förhandlingar säger nej till ett direktiv för tjänstehandel som kommer att stå i konflikt med svenska grundlagar.

Motionärerna befarar att det förslag till tjänstedirektiv som Europeiska kommissionen lagt fram kan komma i konflikt med svenska grundlagar, främst tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Motionärerna hänvisar till reglerna om att en ansvarig utgivare enligt dessa grundlagar skall vara bosatt i Sverige och menar att dessa regler inte är förenliga med direktivets artikel 14.1 b.

Motionärerna hänvisar vidare till att innehållet i radio- och TV-sändningar samt viss Internetverksamhet enligt svensk lagstiftning skall bedömas enligt yttrandefrihetsgrundlagen om sändningen utgår från Sverige oavsett var sändarföretaget är etablerat. Ursprungslandsprincipen, som innebär att lagen i det land där företaget är etablerat skall tillämpas, är därför enligt motionärerna sannolikt inte förenlig med den svenska grundlagsregleringen. De anser att ursprungslandsprincipen som den specificeras i artikel

16.3 a är problematisk i förhållande till tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, eftersom principen förbjuder länder att inskränka den fria rörligheten genom att kräva att tillhandahållaren av tjänster skall vara etablerad inom landets territorium.

Bakgrund

Inom riksdagen har hållits offentliga utfrågningar om direktivet av arbetsmarknadsutskottet den 27 maj och av näringsutskottet den 18 november 2004. Utfrågningarna har avsett andra aspekter än de nu aktuella. Motioner från allmänna motionstiden 2004 rörande tjänstedirektivet, som avser andra aspekter av direktivet än här aktuella, har remitterats till näringsutskottet och arbetsmarknadsutskottet.

De möjliga konflikterna mellan förslaget till tjänstedirektiv och de svenska tryck- och yttrandefrihetsbestämmelserna har uppmärksammats under den svenska beredningen av förslaget.

Tjänstemän från Justitiedepartementet har vid utskottets sammanträde den 25 januari 2005 lämnat upplysningar om beredningen av förslaget. Arbete pågår inom rådsarbetsgruppen men har ännu inte kommit in på de kontroversiella frågorna. Det nuvarande ordförandelandet Luxemburg har dock låtit förstå att man önskar komma framåt.

I grundlagsärendet inför Sveriges anslutning till EU pekade konstitutionsutskottet (bet. 1993/94:KU21) vid diskussionen av de föreslagna ändringarna i regeringsformen för att kunna överlåta beslutanderätt till EU särskilt på den fria åsiktsbildningen som en grundläggande princip i vårt konstitutionella system. Utskottet angav att offentlighetsprincipen och meddelarfriheten var en förutsättning för att den fria åsiktsbildningen skulle kunna spela denna viktiga roll och att även förbudet mot censur, skyddet av uppgiftslämnare, ansvarighetssystemet och andra tryckfrihetsrättsliga principer i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen hade stor betydelse för den fria åsiktsbildningen. Utskottet kom till slutsatsen att den föreslagna lydelsen av 10 kap. 5 § regeringsformen inte kunde anses öppna möjlighet att till EU överlåta beslutanderätt som väsentligt rubbade dessa principer.

Utskottet erinrade om dessa uttalanden vid sin senaste behandling av förslag till ändringar i regeringsformen med anledning av samarbetet inom EU (bet. 2001/02:KU18).

Den ovan nämnda Tryck- och yttrandefrihetsberedningen hänvisar i sitt betänkande Vissa tryck- och yttrandefrihetsrättsliga frågor (SOU 2004:114) (s. 157) till konstitutionsutskottets uttalanden och till en dom av Högsta domstolen (NJA 1998 s. 817), vari hänvisats till uttalandena. Beredningen anser med hänsyn till bl.a. det anförda att principen om ensamansvar och den därmed sammanhängande principen om meddelarfrihet för medier som ges ut i Sverige måste anses vara grundläggande. Även principen om förbud mot censur och hindrande åtgärder och principen om etableringsfrihet

i Sverige är av denna karaktär. Dessa principer säkerställer ju, framhåller beredningen, de helt grundläggande förutsättningarna för att uppgifter skall kunna lämnas för publicering och att de skall kunna nå ut till allmänheten i Sverige.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla betydelsen av att regeringen inte träffar någon överenskommelse om direktiv eller annan rättsakt som står i konflikt med svensk grundlag. Förutsätter en överenskommelse att svensk grundlag ändras, bör den konstitutionella frågan prövas av riksdagen innan någon överenskommelse träffas.

Som framgår av redogörelsen för gällande bestämmelser gäller i fråga om ägande av periodiska skrifter som trycks i Sverige att utlänningar med medborgarskap i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och utländska juridiska personer som har bildats enligt lagstiftningen i en stat inom detta samarbetsområde och som har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet inom det samarbetsområdet får vara ägare av sådana skrifter. I fråga om utgivarskap gäller samma villkor som för svenska medborgare, vilket innebär bl.a. krav på hemvist i Sverige. Principen om utgivarens ensamansvar är grundläggande på tryck- och yttrandefrihetsområdet, och kravet att utgivaren skall ha hemvist i riket är en väsentlig del av ansvarighetssystemet, som det nu är utformat.

Utskottet förutsätter att regeringen och de tjänstemän inom Regeringskansliet som förhandlar om förslaget till tjänstedirektiv är väl medvetna om betydelsen av att ett direktiv inte kommer i konflikt med den svenska tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen.

Utskottet anser att motion 2004/05:K245 (v) är tillgodosedd mot bakgrund av det anförda och att något tillkännagivande enligt motionen därför inte behövs. Utskottet avstyrker därför motionen.

Meddelarskyddet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motioner (kd, m) om inskränkning i meddelarfriheten och, med hänsyn till pågående beredning, en motion (fp) som avser denna frihet för anställda i kommunala bolag.

Jämför reservation 1 (kd) och särskilt yttrande 1 (m, fp).

Gällande bestämmelser m.m.

Tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen innehåller regler som syftar till att skydda den som medverkar vid tillkomsten av en tryckt skrift eller ett radio- eller TV-program eller en teknisk upptagning av text, bild eller ljud genom att lämna uppgifter för offentliggörande. Skyddet åstadkoms genom bestämmelser om meddelarfrihet och anonymitetsskydd.

Meddelarfriheten innebär att det i viss utsträckning är möjligt att straffritt lämna normalt sekretessbelagda uppgifter för publicering i tryckt skrift, radio eller TV eller teknisk upptagning. I 1 kap. 1 § tredje stycket tryckfrihetsförordningen föreskrivs att det står envar fritt att i alla de fall då ej annat är föreskrivet i förordningen meddela uppgifter och underrättelse i vad ämne som helst för offentliggörande i tryckt skrift. En motsvarande bestämmelse finns i 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen, som gäller andra medier än tryckt skrift.

Vidare har enligt 1 kap. 1 § fjärde stycket tryckfrihetsförordningen var och en rätt att anskaffa uppgifter och underrättelser i vad ämne som helst för att antingen själv offentliggöra dem i tryckt skrift eller lämna meddelande som avses i tredje stycket. Också undantag från detta anskaffandeskydd skall ha stöd i tryckfrihetsförordningen. En motsvarande bestämmelse finns även i detta fall i 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Regler om anonymitetsskydd finns i 3 kap. tryckfrihetsförordningen. Detta skydd består av flera komponenter. En är rätten till anonymitet som innebär att författare, meddelare samt utgivare av icke periodiska skrifter inte är skyldiga att låta sina namn sättas ut i skriften (1 §). Vidare finns bestämmelser om tystnadsplikt i 3 § för dem som tagit befattning med tillkomsten eller utgivningen av tryckt skrift och för dem som varit verk samma vid t.ex. bokförlag och nyhetsbyråer. Dessa får enligt huvudregeln inte röja vem som är författare, meddelare eller utgivare av en icke periodisk skrift. Därutöver finns en bestämmelse om efterforskningsförbud i 4 §. Detta innebär att myndigheter och andra allmänna organ inte får efterforska författaren till en framställning som har införts eller varit avsedd att införas i en tryckt skrift, den som har gett ut eller avsett att ge ut tryckt skrift eller den som lämnat ett meddelande för publicering. Författaren, meddelaren eller utgivaren får dock efterforskas då detta behövs för åtal eller annat ingripande som är tillåtet enligt tryckfrihetsförordningen. I den mån efterforskning får förekomma, skall den i 3 § stadgade tystnadsplikten beaktas. Motsvarande bestämmelser om anonymitetsskydd finns i 2 kap. 1, 3 och 4 §§ yttrandefrihetsgrundlagen.

Från meddelarfriheten finns undantag. Om någon lämnar ett meddelande som avses i 1 kap. 1 § tredje stycket tryckfrihetsförordningen eller 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen och därmed gör sig skyldig till någon av de gärningar som anges i 7 kap. 3 § första stycket respektive 5 kap. 3 § första stycket, gäller om ansvar för sådant brott det som är föreskrivet i vanlig lag, dvs. brottsbalken. De gärningar som anges indelas i tre punkter. I punkt 1 räknas upp vissa allvarliga brott mot rikets säkerhet. I punkt 2 upptas

oriktigt utlämnande av allmän handling som inte är tillgänglig för envar eller tillhandahållande av sådan handling i strid med myndighets förbehåll vid dess utlämnande, när gärningen är uppsåtlig. I punkt 3 anges som tredje undantag från meddelarfriheten ett uppsåtligt åsidosättande av en tystnadsplikt i de fall som anges i särskild lag. I 16 kap. 1 § sekretesslagen ges en uppräkningslista av de tystnadsplikter som har företräde framför principen om meddelarfrihet.

Reglerna i 7 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen om undantag från meddelarfriheten har betydelse också för anonymitetsskyddet. Tystnadsplikten i 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen om uppgiftslämnare inskränks i bl.a. de situationer som avses i 7 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen. Tystnadspliktsreglerna innebär bl.a. att en journalist får uttala sig om en meddelares identitet bara i en del av de fall där meddelaren kan straffas, och tystnadsplikten för journalisten sträcker sig alltså längre än meddelarfriheten för hans källa.

De nu gällande reglerna om meddelarfrihet i tryckfrihetsförordningen trädde i kraft den 1 januari 1978. Tidigare innebar dessa regler bl.a. att meddelarfrihet inte förelåg för en offentlig funktionär i de fall då denne var underkastad en i lag föreskriven tystnadsplikt. Enligt tryckfrihetsförordningens nuvarande bestämmelser i ämnet skall i fråga om såväl offentliga funktionärer som andra personer föreskrifter om tystnadsplikt i stället bryta igenom meddelarfriheten endast i de fall som anges i en särskild lag.

I 5 kap. sekretesslagen finns bestämmelser om sekretess med hänsyn främst till intresset att förebygga eller beivra brott. Sekretess gäller bl.a. uppgifter som hänför sig till förundersökning i brottmål och till åklagarmyndighets, polismyndighets, skattemyndighets, tullmyndighets eller kustbevakningens verksamhet i övrigt för att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott. För sekretessen gäller s.k. rakt skaderekvisit, dvs. sekretess gäller om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs. Meddelarfriheten är i dessa fall inte begränsad annat än i speciella fall.

Motionerna

Två motioner avser meddelarfriheten huvudsakligen inom polisens verksamhetsområde.

I *motion 2004/05:K421 av Ingvar Svensson m.fl. (kd)* begärs ett tillkännagivande om behovet av en översyn av meddelarskyddet vid förundersökning och vid ingripanden. Motionärerna anser att rättssäkerheten hotas av det missbruk av meddelarfriheten som utgörs av läckor från förundersökningar och vid polisengripanden i ett antal uppmärksammade brottmål.

I *motion 2004/05:K246 av Elizabeth Nyström och Anita Sidén (båda m)* begärs ett tillkännagivande om myndighetsutövande tjänstemäns försäljning av "privat" arbetsmaterial. Motionärerna anknyter till den bild av en gripen person som togs i samband med gripandet och publicerades i en kvällstidning och till JK:s bedömning av omständigheterna kring publice-

ringen. Enligt motionärerna är det orimligt om meddelarfriheten kan tolkas så att myndighetsutövande tjänstemän kan agera så som förefaller ha skett i detta fall.

En motion, 2004/05:K386 av *Gunnar Nordmark (fp)* yrkande 1, avser meddelarfriheten för anställda i kommunala bolag. Motionären begär ett tillkännagivande för regeringen om att möjligheten bör utredas att införa samma regelverk vad gäller grundlagsfästa rättigheter för anställda vid kommunala bolag som i dag gäller för offentligt anställda.

Bakgrund

Beslut av Justitiekanslern (JK)

JK fattade den 12 augusti 2004 ett beslut att inte inleda förundersökning och att inte heller vidta någon annan ytterligare åtgärd i ett ärende om publicering av ett fotografi på en person taget vid gripandet av denne. JK berörde i ärendet två frågor: dels huruvida publiceringen i en kvällstidning skulle leda till ett ingripande från JK:s sida, dels om omständigheterna kring hur fotografiet kom tidningen till del gav JK skäl att agera.

JK konstaterade i den första frågan att vissa gärningar enligt 7 kap. 4 och 5 §§ tryckfrihetsförordningen är s.k. tryckfrihetsbrott, om de begås genom en tryckt skrift och är straffbara enligt lag och att de enligt JK:s bedömning enda tryckfrihetsbrott som bildpubliceringen skulle kunna innefatta var förtal eller förolämpning av den fotograferade mannen. Förtal liksom förolämpning får inte åtalas av någon annan än den som blivit utsatt för brottet eller, om denne angett brottet till åtal, av åklagare om åtal av särskilda skäl anses påkallat från allmän synpunkt samt till att beträffande förolämpning gäller ytterligare förutsättningar för allmänt åtal. JK konstaterade att det inte framgick att den fotograferade mannen angett att han blivit förtalad eller förolämpad genom publiceringen av fotografiet. Mot den bakgrunden var JK förhindrad att pröva frågan om en förundersökning skulle inledas med anledning av publiceringen. Själva publiceringen av fotografiet ledde därför inte till någon åtgärd från JK:s sida.

I den andra frågan uttalade JK att oavsett hur tidningen fick tillgång till fotografiet tydde inget på att ett sekretessbrott eller något annat brott begicks därigenom. För det fallet att någon polis tog fotografiet och överlämnade det för publicering fick överlämnandet anses ha omfattats av vederbörandes meddelarfrihet. Detsamma gällde om det var någon annan vid polismyndigheten som lämnade fotografiet till tidningen. Om fotografiet över huvud taget var en handling hos polismyndigheten var det, enligt JK, såvitt kunde bedömas inte någon s.k. allmän handling när det överlämnades och omfattades därför inte av det undantag från meddelarfriheten som föreskrivs i 7 kap. 3 § första stycket 2 tryckfrihetsförordningen. Och även om fotografiet skulle ha utgjort en allmän handling kunde det inte anses ha omfattats av sekretess, varför det nämnda undantaget även av den anled-

ningen inte skulle vara tillämpligt. Av det sagda följde enligt JK att det, även om fotografiet överlämnades av någon hos polisen till tidningen, inte fanns någon anledning för JK att inleda förundersökning i ärendet.

JK anförde vidare att vad som kunde diskuteras var fotograferingen som sådan. JK hänvisade till att var och en enligt 1 kap. 1 § fjärde stycket tryckfrihetsförordningen är fri att anskaffa uppgifter för publicering men när det gäller sättet för anskaffandet gäller enligt 1 kap. 9 § 5 samma lag vanliga lag i fråga om straff- och ersättningsansvar. Det sistnämnda innebär enligt JK också att sättet för anskaffandet kan kritiseras om det sätt som använts bedöms olämpligt.

Avslutningsvis anförde JK att det visserligen kan ifrågasättas om det är lämpligt att en polis tar ett fotografi som det aktuella och att det åtminstone i vissa fall får bedömas som olämpligt. Med hänsyn dels till osäkerheten beträffande fotografiets tillkomst, dels till att förfarandet i alla händelser inte kunde anses brottsligt och dels slutligen till att överlämnandet till tidningen omfattas av meddelarfriheten ansåg JK sig dock inte ha anledning att gå vidare med saken.

Utredningsbetänkanden

Offentlighets- och sekretesskommittén (OSEK) har, som framgår ovan, haft i uppgift bl.a. att göra en översyn av de tystnadsplikter som bryter meddelarfriheten. Kommittén har bedömt att det inte kommit fram några skäl att allmänt utvidga eller inskränka meddelarfriheten. I sitt huvudbetänkande Ny sekretesslag (SOU 2003:99) föreslog kommittén därför inte några ändringar när det gäller vilka tystnadsplikter som skall bryta meddelarfriheten.

En annan del av OSEK:s uppdrag avsåg att överväga om det är lämpligt med en enhetlig syn på offentlighetsprincipens tillämplighet i kommunala respektive statliga bolag. I sitt slutbetänkande Insyn och sekretess (SOU 2004:75) konstaterade OSEK att när reglerna om allmänna handlingar gjordes tillämpliga på kommunala företag var syftet bl.a. att behålla meddelarfriheten så att en överflyttning av kommunal verksamhet från en myndighet till ett privaträttsligt objekt inte skulle leda till en försvagning av den offentliga insynen i verksamheten. Kommittén diskuterar om den nuvarande regleringen uppnår detta syfte och konstaterar sammanfattningsvis att innebörden av meddelarfriheten i kommunala företag är oklar. Kommittén föreslår därför att meddelarfrihetens omfattning för anställda i kommunala företag förtydligas.

Kommitténs förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottets tidigare bedömning

Utskottet har tidigare behandlat motioner om översyn av meddelarskyddet i fråga om s.k. polisläckor. Frågan behandlades ingående i betänkande 2001/02:KU38. Utskottet erinrade om att i den proposition (prop. 1975/

76:204) som föregick de nuvarande bestämmelserna om meddelarfrihet för offentliga funktionärer föredragande statsrådet vad gällde omfattningen av det tryckfrihetsrättsliga meddelarskyddet m.m. uttalade bl.a. följande (s. 95).

Jag finner det vidare angeläget att framhålla att straffrihet för meddelare inte betyder att offentliga tjänstemän är skyldiga att i motsvarande mån lämna upplysningar till t.ex. pressen om känsliga förhållanden. Innebörden av en särskild tryckfrihetsrättslig meddelarfrihet är i stället den att det allmänna – med tanke på de viktiga intressen som informationsfriheten representerar – överlåter åt den enskilde att, utan risk för repressalier, själv bedöma om det är önskvärt eller försvarligt att förmedla vissa uppgifter för offentliggörande. Man kan räkna med att han därvid beaktar de skyddsintressen som en vanligtvis gällande tystnadspliktsregel värnar om, liksom sin uppfattning om hur informationsmottagaren kommer att handskas med stoffet. Sammanfattningsvis anser jag alltså att farhågorna för att ett särskilt skydd för dem som meddelar uppgifter till publicister skall leda till återkommande skador är överdrivna. Liksom hittills bör man för framtiden i stor utsträckning kunna förlita sig på massmediernas och uppgiftslämnarnas omdöme och ansvarskänsla.

Det vore trots det sagda orealistiskt att bortse från att meddelarfriheten kan leda till oönskade konsekvenser i form av publicitetsskador. Enligt min mening kan dock någon tvekan inte råda om att det, allmänt sett, är ett mindre ont att i vissa fall omständigheter som bortförtigas uppenbaras än att missförhållanden i allmän eller enskild verksamhet får fortgå opåtalat eller att den offentliga debatten i någon allmän angelägenhet uteblir eller kommer i obalans på grund av brist på information.

Min slutsats blir alltså att de som meddelar sig med pressen eller annars med publicister bör åtnjuta en vidsträckt frihet. Att emellertid denna frihet – liksom flertalet andra rättigheter – har sina begränsningar ligger i öppen dag. Enskildas personliga integritet och ekonomiska intressen kan inte heller i detta sammanhang lämnas utan varje skydd. Också mycket betydelsefulla allmänna intressen kräver sitt beaktande. Det blir nödvändigt att göra en avvägning mellan motstående och svårjämförbara intressen, en avvägning som oundvikligen får karaktären av en kompromiss.

Utom för de ovan redovisade propositionsuttalandena redogjorde utskottet för den bedömning utskottet gjort i sitt betänkande 1996/97:KU23. Bedömningen var följande.

Vid införandet av de nu gällande reglerna om meddelarfriheten i tryckfrihetsförordningen påpekades att det vore orealistiskt att bortse från att meddelarfriheten kan leda till oönskade konsekvenser i form av publicitetsskador. Enligt föredragande statsrådets mening kunde dock någon tvekan inte råda om att det, allmänt sett, är ett mindre ont att i vissa fall omständigheter uppenbaras som bortförtigas än att missförhållanden i allmän eller enskild verksamhet får fortgå opåtalat eller att den offentliga debatten i någon allmän angelägenhet uteblir eller kommer i obalans på grund av brist på information. Slutsatsen blev att de som meddelar sig med pressen eller annars med publicister bör åtnjuta en vidsträckt frihet men att denna frihet – liksom flertalet andra rättigheter – hade sina begränsningar och att det blev nödvändigt att göra en avvägning mellan motstående och svårjämförbara intressen.

I förarbetena till sekretesslagen påpekades att önskemålet om insyn i ett särskilt fall kan vara starkare än det sekretessintresse som har föranlett den aktuella sekretessregeln och att det kan förhålla sig så att en regel om skydd t.ex. för ett enskilt intresse ibland på ett olämpligt sätt hindrar insyn i en myndighets sätt att fullgöra sina uppgifter. Offentlighetsprincipen skulle inte förverkligas till fullo om de offentliga funktionärerna i situationer av nu nämnt slag vore förhindrade att bidra med uppgifter till den allmänna debatten och reglerna om meddelarfrihet var avsedda att motverka sådana icke önskade resultat av sekretessregleringen.

Erfarenheterna av det rådande systemet ansågs ha varit goda, och föredragande statsrådet ansåg att man kunde utgå från att de tystnadsplikter som inte hade företräde framför meddelarfriheten också i fortsättningen skulle komma att vid sidan av sin rättsliga funktion ha den verkan att de utövar ett psykologiskt och moraliskt tryck på de offentliga funktionärerna att vara återhållsamma med att lämna uppgifter till massmedierna. En annan viktig omständighet att beakta i sammanhanget var att många av de uppgifter som kan komma att lämnas till följd av meddelarfriheten sannolikt aldrig blir publicerade. Som framhållits i skilda sammanhang var nämligen en av meddelarfrihetens viktigaste funktioner att ge massmedierna tillgång till bakgrundsmaterial som inte i sig självt är avsett för publicering.

Vidare erinrades om nödvändigheten att göra en avvägning mellan motstående och svårjämförbara intressen – intresset av sekretess och intresset av offentlig insyn – en avvägning som oundvikligen fick karaktären av en kompromiss.

Utskottet anser att vad som sålunda anförts alltjämt äger giltighet och avstyrker med det anförda motionerna.

Utskottet hänvisade vid behandlingen under riksmötet 2001/02 till den bedömning som gjordes då de nuvarande bestämmelserna antogs samt till att Offentlighets- och sekretesskommittén fått i uppdrag att se över bestämmelsen om meddelarfrihetsbrytande tystnadsplikter i 16 kap. 1 § sekretesslagen. Utskottet ansåg att resultatet av detta arbete borde avvaktas och avstyrkte därför den föreliggande motionen.

Vid frågans senaste behandling (bet. 2003/04:KU14), vidhöll utskottet sitt tidigare ställningstagande och ville även hänvisa till beredningen av OSEK:s då avlämnade betänkande. De föreliggande motionerna avstyrktes.

Utskottets ställningstagande

Vad först avser frågan om att inskränka meddelarskyddet är utskottet enigt med motionärerna i motionerna 2004/05:K421 (kd) och 2004/05:K246 (m) om att s.k. läckor vid olika polisingripanden ibland tjänar andra syften än de som meddelarfriheten är avsedd att tjäna. Meddelarfriheten och meddelarskyddet är emellertid som har redovisats ovan så väsentliga inslag i tryck- och yttrandefriheten att mycket starka skäl måste föreligga för att inskränka dem. Lösningen på det problem som läckor kan utgöra bör därför i första hand sökas på annat håll – genom utbildning och liknande insatser inom vederbörande myndigheter. Utskottet, som också vill hänvisa till beredningen av OSEK:s förslag i betänkandet Ny sekretesslag, avstyrker därmed motionerna.

Beträffande den fråga som tas upp i motion 2004/05:K386 (fp) vill utskottet hänvisa till den pågående beredningen av OSEK:s förslag i betänkandet *Insyn och sekretess*. Resultatet av beredningen bör enligt utskottets mening avvaktas, och utskottet avstyrker motionen i berörd del.

Innehållet i närradiosändningar

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker, bl.a. med hänvisning till pågående beredning, motioner (kd) om främst generösare regler för programutbyte i närradion.

Jämför reservation 2 (m, fp, kd, c) och särskilt yttrande 2 (mp).

Gällande bestämmelser

Rätten att sända radioprogram på annat sätt än genom tråd får enligt 3 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Det allmänna skall eftersträva att radiofrekvenserna tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet. Sammanslutningar skall ha rätt att sända ljudradioprogram i lokala radiosändningar i den utsträckning som tillgängliga radiofrekvenser medger. Närmare föreskrifter om detta meddelas genom lag.

Närradio definieras som lokala ljudradiosändningar för föreningslivet. Närradiosändningar startade som en försöksverksamhet 1979. Verksamheten permanentades från den 1 januari 1986. Regler om närradio finns numera i radio- och TV-lagen (1996:844). 4 kap. i lagen avser helt närradio.

Kraven för tillstånd att få sända närradio skärptes den 1 januari 2005 (prop. 2003/04:182, bet. 2004/05:KU4, rskr. 2004/05:1059, SFS 2004: 33). Tillstånd att sända närradio kan enligt 4 kap. 4 § radio- och TV-lagen ges endast till ideella föreningar som har anknytning till sändningsområdet på i paragrafen närmare angivet sätt, till församlingar och kyrkliga sällskapheter inom Svenska kyrkan, till obligatoriska sammanslutningar av studerande vid universitet och högskolor samt till sammanslutningar av flera tillståndshavare i ett sändningsområde för gemensamma närradioändamål (närradioföreningar).

Bestämmelser om sändningarnas innehåll finns i 6 kap. radio- och TV-lagen. Enligt 6 kap. 6 § radio- och TV-lagen får i närradio endast sändas program som har framställts särskilt för den egna verksamheten. Under högst tio timmar per månad får dock sändas andra program, om innehållet i sändningarna

- är av särskilt intresse för tillståndshavarens medlemmar,
- främjar kunskap och utbildning, eller
- utgör upptagningar av lokala kulturella tillställningar.

Vidare sägs i 7 § att en närradioförenings programutbud endast får innehålla

1. sändningar från evenemang av gemensamt intresse för tillståndshavarna,
2. information, i begränsad omfattning, om kommunal verksamhet,
3. uppgifter om program och programtider samt andra upplysningar om närradioverksamheten på orten, och
4. provsändningar av program, framställda av juridiska personer som är behöriga att få tillstånd att sända närradio, i varje enskilt fall under högst tre månader.

Motionerna

Två motioner rör närradion.

I *motion 2004/05:K419 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) yrkande 5* anser motionärerna att riksdagen skall begära att regeringen lägger fram förslag till ändring av radio- och TV-lagen enligt vad i motionen anförs om generösare regler för programutbyte i närradion. Motionärerna riktar sin kritik mot det s.k. riksförbudet, som innebär att tillståndshavares programutbud endast får innehålla program som har framställts särskilt för den egna verksamheten. Syftet med regeln är att motverka nätverkssändningar. Den s.k. tiotimmarsregeln hindrar enligt motionärerna ett smidigt utbyte av programmaterial mellan föreningar som inte i första hand baseras på lokal anknytning, utan där det snarare är kultur eller intresse som utgör den gemensamma grunden för programmen. Regeringen bör enligt motionärerna återkomma till riksdagen med förslag om generösare regler för programutbyte i närradion, förslagsvis en regel som tillåter utbytbara program på 40-50 timmar i månaden, möjligen i kombination med en regel om minimiandel för program med lokal anknytning.

I *motion 2004/05:Kr359 av Dan Kihlström m.fl. (kd) yrkande 2* föreslås ett tillkännagivande om närradions ideella och lokala inriktning. Motionärerna anser bl.a. att det s.k. riksförbudets nuvarande utformning är olycklig. Det har inneburit att vissa aktörer skaffat flera licenser för att kunna sända mer än tio timmar centralt producerat material, samtidigt som de inte producerar något lokalt material. De anser att den av Radio- och TV-verket föreslagna möjligheten, att söka dispens från riksförbudet under maximalt 14 sändningsdagar per kalenderår, är fel väg att gå. Lagen bör i stället utformas så att den anger att en viss andel måste vara lokalt producerad. Genom att höja kraven på vilka föreningar som sänder närradio och på så sätt försvåra för rent kommersiella aktörer, samtidigt som utrymmet för ökad samverkan ges åt föreningarna, ges enligt motionärerna bättre förutsättningar för att utveckla närradions styrka och särart.

Bakgrund

Analys om framtidsförutsättningarna för närradion

Ett uppdrag att göra en samlad analys av framtidsförutsättningarna för lokal icke-kommersiell radio och TV, dvs. närradio och lokal-TV, som lämnades i juni 2003, redovisades under hösten till Kulturdepartementet. Redovisningen övervägs för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottets tidigare bedömning

Utskottet behandlade en motion (kd) om innehållet i närradiosändningar senast i sitt betänkande 2003/04:KU24. Utskottet avstyrkte då motionen med hänvisning till pågående beredningsarbete.

Utskottets ställningstagande

Utskottet, som anser att de pågående övervägandena inom Regeringskansliet av den nämnda analysen bör avvaktas och som erinrar om de nyligen genomförda skärpta tillståndskraven för närradiosändningar, finner inte skäl att nu förorda några sådana åtgärder som föreslås i motionerna 2004/05:K419 (kd) yrkande 3 och 2004/05:Kr359 (kd) yrkande 2.

Ekonomiska konsekvenser av TV-digitaliseringen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion (c) om att utreda de konsumentekonomiska konsekvenserna av TV:s digitalisering.

Jämför reservation 3 (c).

Gällande bestämmelser med bakgrund

Under våren 1997 beslutade riksdagen att digital marksänd TV skall införas i Sverige (prop. 1996/97:67, bet. 1996/97:KU17, rskr. 1996/97:178). Beslutet innebar att sändningar under en första etapp inleddes på ett begränsat antal orter i Sverige. Riksdagen beslutade därefter under hösten 2000 att digital marksänd TV skulle få byggas ut till att omfatta hela landet (prop. 2000/01:1, utgiftsområde 17, bet. 2000/01:KrU1, rskr. 2000/01:59).

Under riksmötet 2002/03 beslutade riksdagen att godkänna regeringens förslag om att den marksända televisionen skall övergå till digital teknik (prop. 2002/03:72, bet. 2002/03:KU33, rskr. 2002/03:196). Därutöver beslutade riksdagen att de analoga TV-sändningarna skall läggas ned etappvis, och nedläggningen skall inledas tidigast när lagstiftningen om skyldighet att vidareända vissa TV-program i kabelnät har anpassats till att marksändningarna är digitala.

Våren 2004 beslutade riksdagen att de digitala marksändningarna av Sveriges Televisions och Sveriges Utbildningsradios TV-program skall byggas ut så att de får samma räckvidd som företagens analoga marksändningar (prop. 2003/04:118, bet. 2003/04:KU24, rskr. 2003/04:xxx). I propositionen framhöll regeringen att övergången från analoga till digitala sändningar innebär att konsumenterna behöver digital mottagningsutrustning i form av s.k. digital-TV-boxar eller TV-apparater med inbyggd digital-TV-mottagare. Priserna på digital-TV-boxar och annan digital utrustning kunde enligt regeringen förväntas sjunka på samma sätt som skett i andra länder där viktiga programtjänster sänds okrypterat i digital marksändning.

Regeringen beslöt den 22 december 2004 att i en första etapp påbörja övergången till digital television. Beslutet, som direkt berör drygt 30 000 hushåll, innebär att de analoga sändningarna från TV-sändarna på Gotland samt i Gävle och Motala kommer att upphöra någon gång mellan den 1 september och den 13 december 2005.

Regeringen har tillsatt en kommission, Digital-TV-kommissionen, (Ku 2004/04, dir. 2004:32), för att förbereda övergången från analoga till digitala marksändningar och samordna den informationsverksamhet som behövs. Vid fullgörandet av uppgiften skall hänsyn i första hand tas till konsumenternas önskemål och behov. Kommissionen skall ha nära kontakter med organisationer som företräder olika konsumentgrupper samt med myndigheter, företag och organisationer som påverkas av omställningen. I uppgifterna ingår att

- lägga fram en plan för när de analoga sändningarna skall upphöra i olika områden,
- överväga om det är lämpligt att stänga av de analoga marksändningarna på försök i ett begränsat område,
- följa utbyggnaden av de digitala marksändningarna,
- följa utvecklingen på digital-TV-marknaden,
- planera och samordna information till allmänheten om omläggningen,
- överväga vilken information som kan behövas till följd av ny lagstiftning om skyldighet att vidaresända vissa TV-program i elektroniska kommunikationsnät.

Kommissionen skall varje år före utgången av februari lämna en redogörelse för sitt arbete. En slutrapport skall läggas fram före utgången av mars 2008.

Motionen

I motion 2004/05:Kr354 av Birgitta Sellén m.fl. (c) yrkande 11 föreslås att en utredning tillsätts med uppdraget att se över de konsumentekonomiska konsekvenserna av digitaliseringen. Motionärerna ifrågasätter vem som skall betala tillbehören – konsumenterna, distributörerna, staten eller någon annan aktör – och vilka som behöver samverka.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade en motion med motsvarande innehåll i sitt betänkande 2003/04:KU24. Utskottet hänvisade då till att den nyligen tillsatta Digital-TV-kommissionen hade som uppgift att i första hand ta hänsyn till konsumenternas önskemål och behov. Utskottet fann att vad som efterfrågades i motionen väsentligen rymdes inom kommissionens uppdrag och avstyrkte den därför.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen har fattat beslut om övergång från analoga till digitala TV-sändningar och om riktlinjerna för övergången. En kommission har tillsatts som i första hand skall ta hänsyn till konsumenternas önskemål och behov. Utskottet kan inte se något skäl att nu begära en utredning enligt motionen om de konsumentekonomiska konsekvenserna av den beslutade digitaliseringen. Motion 2004/05:Kr354 (c) yrkande 11 avstyrks.

Reklamfrågor m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet anser inte att några sådana tillkännagivanden för regeringen om att verka mot TV-reklam för alkohol och för förbud i hela EU mot TV-reklam som riktas till barn samt om vikten av att arbeta med frågor om barn och medier inom EU behövs. Utskottet avstyrker motioner om sådana tillkännagivanden.

Jämför reservation 4 (fp).

Gällande bestämmelser m.m.

TV-direktivet m.m.

Inom EU betraktas TV-sändningar som tjänster. Direktivet Television utan gränser, det s.k. TV-direktivet (rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television, ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EC), syftar till att skapa nödvändiga villkor för fri rörlighet för TV-sändningar inom gemenskapen. Räckvidden inbegriper alla former av sändningar av TV-program till allmänheten med undantag av kommunikationstjänster som tillhandahåller information eller andra meddelanden på begäran. I direktivet föreskrivs att medlemsstaterna inte kan begränsa mottagandet eller vidareutsändning från en annan medlemsstat av skäl som faller inom ramen för de områden som samordnas genom direktivet. För radiosändningar finns inte några motsvarande EU-regler, utan varje land reglerar det för sig.

Samordningen av medlemsstaternas lagstiftning gäller inom områdena

- tillämplig lag på TV-sändningar
- främjande av produktion och sändning av europeiska verk
- allmänhetens tillgång till större (idrotts)evenemang
- TV-reklam och sponsring
- skydd för minderåriga
- rätt till genmåle.

TV-direktivet bygger på den s.k. sändarlandsprincipen. Det land inom vilket programföretaget är etablerat ansvarar för att företagets TV-sändningar uppfyller minimikraven. Etableringslandet kan även ha ytterligare krav som sändningen skall uppfylla. Ett brittiskt sändarföretag skall alltså följa brittiska regler, som skall vara anpassade till TV-direktivet, även om det sänder program i Sverige.

Eftersom TV-sändning betraktas som en tjänst har alla programföretag inom EU rätt att etablera sig i ett land på samma villkor som landets egna företag. Då EU:s minimiregler kompletteras med olika strikta nationella regler, kan ett sändarföretag som enbart riktar sig till tittare i ett land ändå välja att etablera sig i ett annat land.

Reklamreglerna innebär bl.a. att reklam för tobaksprodukter, receptbelagda medicinprodukter och medicinska behandlingar är förbjuden. Det finns också kriterier för reklaminslagens innehåll, utformning, placering och längd. Särskilda anvisningar finns för alkoholreklam och reklam riktad till barn.

Kommissionen skall enligt TV-direktivet upprätta en rapport om tillämpningen av direktivet. Den senaste rapporten lämnades den 6 januari 2003 och avser tillämpningen av direktivet 2001–2002 (Fjärde rapporten från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén om tillämpningen av direktiv 89/552/EEG Television utan gränser, KOM(2002) 778). Den tar bl.a. upp tillämpningen av bestämmelserna om skydd av minderåriga och bestämmelserna om reklam. Eventuella förslag på grund av rapporten planeras bli framlagda i slutet av 2005–början av 2006.

Svenska bestämmelser om reklam och sändningstillstånd

I 1 kap. 9 § tryckfrihetsförordningen ges utrymme för att utan hinder av vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen i lag föreskriva förbud mot kommersiell annons i den mån annonsen används vid marknadsföring av alkoholhaltiga drycker eller tobaksvaror. Motsvarande gäller enligt 1 kap. 12 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Bestämmelser om reklam i marksänd TV inom Sverige finns i radio- och TV-lagen (1996:844). I 7 kap. 4 § föreskrivs att reklam i en TV-sändning inte får syfta till att fånga uppmärksamheten hos barn under tolv år. Det finns även kompletterande regler för att undvika att barn utsätts för reklam i sändning.

I fråga om reklam för alkoholdrycker finns i radio- och TV-lagen förbud mot att låta program sponsras av någon vars huvudsakliga verksamhet gäller tillverkning eller försäljning av sådana drycker. I övrigt hänvisar radio- och TV-lagen i fråga om alkoholreklam till 4 kap. alkohollagen (1994:1738). Särskild måttfullhet skall enligt 4 kap. 8 § denna lag iakttas vid marknadsföring av alkoholdrycker till konsumenter. Vidare föreskrivs att reklam- eller annan marknadsföringsåtgärd som är påträngande eller uppsökande eller som uppmanar till bruk av alkohol inte får företas. Marknadsföring av alkoholdrycker får inte rikta sig särskilt till eller skildra barn eller ungdomar som inte har fyllt 25 år. I 10 § samma kapitel föreskrivs att det vid marknadsföring av alkoholdrycker till konsumenter inte får användas kommersiella annonser i ljudradio- eller TV-program, och detta gäller även för sådana TV-sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen.

Rätten att sända TV- och ljudradioprogram på annat sätt än genom tråd får enligt 3 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända.

I 3 kap. radio- och TV-lagen finns föreskrifter om sändningstillstånd som meddelas av regeringen. Ett sändningstillstånd får förenas med vissa villkor, bl.a. förbud mot att sända reklam eller andra annonser.

Regeringen gav i januari 2004 sändningstillstånd för sju nya kanaler att sända i det digitala marknätet. Ett programföretag åtog sig att i tre kanaler följa radio- och TV-lagens regler om förbud mot barnreklam i avgiftsfria sändningar.

Motionerna

I detta avsnitt behandlas tre motioner som rör TV-reklam och en motion som avser barn och medier.

I *motion 2003/04:So34 av andre vice talman Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* föreslås att riksdagen skall begära att regeringen ser till att det i framtida avtal för svenskspråkiga kanaler i det markbundna digital-TV-nätet inkluderas ett förbud mot alkoholreklam (yrkande 1). Regeringen har enligt motionärerna alltför snabbt accepterat att svenskspråkiga kanaler som sänder från utlandet följer utländska regler för alkoholreklam. De ingångna avtalen kan inte ändras men inför framtida förhandlingar bör den typen av kryphål genom den svenska reklamlagstiftningen hållas stängda. Liknande synpunkter framförs i *motion 2004/05:So610 av Agneta Lundberg m.fl. (s, fp, kd, v, c, mp)*, där motionärerna begär ett tillkännagivande för regeringen om vad som anförs i motionen om TV-reklam för alkohol (yrkande 3). De pekar på möjligheten att vid övergång till digitala TV-sändningar i avtalen exkludera reklam för hälsovådliga varor som alkohol, på det sätt tobaksreklam genom särskilda avtal redan är utesluten från reklam inom EBU. Motionärerna befarar ett samband mellan starka producentintressen i Europa och motstånd mot att avveckla reklam för alkohol. Regeringen bör

i internationella forum där reklamfrågor kan hanteras verka för att alkoholreklam i TV avvecklas. Vid förhandlingar om avtal vid övergång till digitala sändningar bör regeringen klargöra att alkoholreklam inte får förekomma.

I motion 2004/05: MJ499 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd) begärs ett tillkännagivande för regeringen om vad i motionen anförs om att förbud mot TV-reklam till barn bör införas i hela EU (yrkande 4). Motionärerna konstaterar att reklam riktad mot barn inte är särskilt reglerad i marknadsföringslagen, medan radio- och TV-lagen stadgar att reklam i en TV-sändning inte får syfta till att fänga uppmärksamheten hos barn under tolv år. Enligt motionärerna träffade EU:s konsumentministrar i maj en politisk överenskommelse om ett förslag till direktiv om otillbörliga affärsmetoder, även om Sverige röstade emot förslaget, eftersom det innebär att vi inte får behålla våra strängare nationella regler annat än under en övergångsperiod. Motionärerna hänvisar till att Konsumentverket menar att direktivet i sin nuvarande lydelse skulle leda till ett sämre konsumentskydd och medföra både rättsosäkerhet och tillämpningsproblem. Sverige bör i rådet driva frågan om att direktivet skall innehålla ett förbud mot reklam riktad till barn.

I motion 2004/05: K380 av Birgitta Ahlqvist och Kristina Zakrisson (båda s) begärs ett tillkännagivande för regeringen om vad i motionen anförs om barn och medier och vikten av att arbeta med dessa frågor även på EU-nivå.

Bakgrund: rekommendationer m.m.

Skyddet av minderåriga m.m.

I TV-direktivet sägs beträffande TV-reklam riktad till minderåriga att sådan reklam inte direkt skall uppmåna minderåriga att köpa en produkt eller tjänst genom att utnyttja deras oerfarenhet eller godtrogenhet. Reklamen skall inte heller direkt uppmuntra minderåriga att övertala sina föräldrar eller andra att köpa de utannonserade varorna eller tjänsterna. Inte heller skall den utnyttja det speciella förtroende minderåriga hyser för föräldrar, lärare eller andra personer. Reklamen skall inte heller utan skäl visa minderåriga i farliga situationer.

Rådet antog 1998 en rekommendation om skydd för minderåriga och mänsklig värdighet (rådets rekommendation 98/560/EG, EGT L 270 s. 48). Rekommendationen vänder sig till medlemsstaterna, berörda branscher och kommissionen. Den omfattar alla audiovisuella tjänster och informations-tjänster som görs tillgängliga för allmänheten, oavsett spridningssätt. Som exempel nämns radio- och TV-sändningar, privata direktanslutna tjänster eller tjänster på Internet. Medlemsstaterna rekommenderas att som ett komplement till lagstiftningen främja inrättandet på frivillig grund av nationella system för skydd av minderåriga och den mänskliga värdigheten inom de olika mediebranscherna. Vidare rekommenderas medlemsstaterna att samarbeta på gemenskapsnivå för att utveckla metoder för en jämförbar utvärdering. Kommissionen ansvarar för att utveckla dessa metoder tillsammans med berörda nationella myndigheter.

Rekommendationen ledde i Sverige till att Vårdsskildringsrådet, numera Medierådet, i december 1998 fick regeringens uppdrag att informera, följa och stödja de berörda branschernas självreglerande arbete. Det uppdraget fick en aktivare inriktning genom de tilläggsdirektiv som rådet fick i juni 2003, och som refereras ovan. Enligt dessa skall rådet genom konstruktiva och kontinuerliga kontakter driva på mediebranschernas självreglerande arbete för att skydda barn och unga från skadlig mediepåverkan.

Kommissionen antog i december 2003 en andra utvärderingsrapport om tillämpningen av 1998 års rekommendation, KOM(2003)776. I rapporten fastställde kommissionen de framsteg som gjorts när det gäller frågor som rör självreglering, etiska regler, tekniska åtgärder och utbildningsåtgärder på grundval av ett frågeformulär som sänts ut till medlemsstaterna och anslutningsländerna. Kommissionen ansåg att det skett framsteg, även om medlemsstaterna och anslutningsländerna tillämpade rekommendationen på olika sätt: antalet telejourer och uppförandekoder hade ökat, i de flesta medlemsstaterna hade kampanjer inletts för att främja en säkrare användning av Internet samtidigt som systemen för självreglering och samreglering fungerade tillfredsställande inom radio- och TV-sektorn.

Kommissionen noterade i rapporten det arbete som utförs av ICRA (Internet Content Rating Association) för att utveckla pålitliga filtrerings- och klassificeringssystem för Internet och ställde sig bakom Europaparlamentets begäran att DVB-konsortiet (Digital Video Broadcasting) skall utarbeta sådana system för digitala radio- och TV-sändningar.

Kommissionen lade i april 2004 fram ett förslag att den tidigare rekommendationen om skydd av minderåriga skall kompletteras, se KOM(2004) 341. Förslaget om en ny rekommendation, som skall antas av både Europaparlamentet och rådet, vänder sig både till medlemsstaterna och till berörda branscher. EU rekommenderar medlemsstaterna att bl.a. genom mediekunskap och medieutbildningsprogram göra föräldrar och lärare medvetna om de nya audiovisuella mediernas möjligheter och tillgången till tjänster av hög kvalitet. Den audiovisuella branschen rekommenderas bl.a. att undvika innehåll som kan vara skadligt för minderåriga. Rådet (utbildning, ungdom och kultur) har med anledning av förslaget antagit en allmän riktlinje.

Europaparlamentet och rådet har beslutat om en flerårig handlingsplan för att främja säkrare användning av Internet genom att bekämpa olagligt och skadligt innehåll på globala nät. Syftet är att skydda särskilt barn och ungdomar från oönskat innehåll. Planen syftar bl.a. till att utveckla system för klassificering och filtreringssystem av innehåll på Internet och att öka medvetenheten om Internets risker bland barn och ungdomar.

Handlingsplanen, som funnits sedan 1999, har nu förlängts för åren 2005–2008. Målsättningen med den nya handlingsplanen *Safer Internet Plus*, KOM(2004)91, är att hindra spridningen av olagligt, skadligt och rasistiskt innehåll på Internet och att främja en gynnsam utveckling av Internetbranschen på europeisk nivå. Bekämpningen av olagligt innehåll syftar till att inrätta telejourer i varje medlemsland dit användare kan ringa när de stött på mate-

rial på Internet som de misstänker är olagligt. I fråga om hanteringen av oönskat och skadligt innehåll syftar planen till att uppmuntra utvecklingen av klassificerings- eller filtreringssystem som är internationellt kompatibla och att sprida kunskapen om dem. I fråga om att främja en säkrare miljö syftar handlingsplanen till att inrätta ett forum för ett säkrare Internet där både näringslivet, rättsvårdande myndigheter, barnrättsorganisationer och beslutsfattare kan utbyta erfarenheter och utveckla system för självreglering. Planen syftar också till att öka kunskaperna hos framför allt barn, deras lärare och föräldrar.

Medierådet

Medierådet skall, som nämnts ovan, inrikta sin verksamhet på barns och ungas mediesituation och ha syftet att minska riskerna för skadlig mediepåverkan på barn och unga.

Svenskt initiativ till förändringar i TV-direktivet

Sverige presenterade i mars 2004 ett förslag till tillägg i EG:s TV-direktiv. I förslaget framhölls att det är av yttersta vikt för Sverige att de svenska förbuden för exempelvis barn- och alkoholreklam går att tillämpa inom EU.

Enligt det svenska förslaget skulle (om den andra medlemsstaten begär det) programbolag som etablerat sig i en annan medlemsstat än den som företaget riktar sina sändningar emot vara tvingat att följa de regler som gäller för sändningar i den mottagande medlemsstaten.

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan gäller enligt svensk lag förbud mot kommersiella annonser för alkoholdrycker i ljudradio- och TV-program. Vidare råder förbud mot TV-reklam som riktas till barn. Sverige driver i EU frågan om att de svenska förbuden mot bl.a. reklam för alkohol och mot reklam som riktar sig till barn skall kunna tillämpas inom EU. Utskottet förutsätter att regeringen fortsättningsvis verkar för de principer som bär upp de svenska reglerna och att regeringen fortsättningsvis i avtal inför sändningstillstånd i det digitala marknätet inkluderar förbud mot alkoholreklam. Utskottet anser därför att några sådana tillkännagivanden som begärs i motionerna 2003/04: So34 (fp) yrkande 1, 2004/05:So610 (s, fp, kd, v, c, mp) och 2004/05:MJ499 (kd) inte behövs. Motionerna avstyrks mot denna bakgrund.

Utskottet anser också att behovet av skydd för minderåriga i förhållande till medier är väl uppmärksammat på EU-nivån och att regeringen verkar för att utveckla detta skydd. Något sådant tillkännagivande som begärs i motion 2004/05:K380 (s) behövs därmed inte enligt utskottets uppfattning.

Kartläggning av den svenska pornografiska marknaden

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion (v) om kartläggning av den svenska pornografiska marknadens utveckling och ekonomiska omsättning. Jämför reservation 5 (v, mp).

Motionen

I motion 2004/05:K291 av Camilla Sköld Jansson m.fl. (v) begärs att riksdagen ger regeringen i uppdrag att kartlägga den svenska pornografiska marknadens utveckling och ekonomiska omsättning. Pornografins status i vårt samhälle har enligt motionärerna gått från att vara tabubelagt till att bli ett normalt inslag i vardagen, ett integrerat inslag i masskulturen. Motionärerna anser att myndigheter och politiker vet väldigt lite om den pornografiska marknaden och branschen, vilket innebär att porrindustrin kan operera i stort sett helt ogranskad av alla myndigheter. Information behövs om utvecklingen av pornografi i Sverige: Hur mycket pornografi produceras, hur stor är produktionen i förhållande till övriga nordiska länder, t.ex. när det gäller videofilm respektive tidningar? Information behövs också kring den pornografiska marknaden som ekonomisk sektor: Hur stor är den ekonomiska omsättningen i detaljhandeln, hur stor är den årliga omsättningen av porr, hur stor uppskattas försäljningen på svarta marknaden vara, hur mycket omsätter exporten av svensk pornografi?

Motionärerna anser att det är en viktig politisk handling att synliggöra flödet av pengar och sätta en prislapp på den pornografiska marknaden. Det är bra att sexindustrin på Internet är under kartläggning men även andra delar av sexindustrin bör enligt motionärerna täckas in. Att kartlägga den "traditionella" porrindustrins (försäljning av porrtidningar, porrfilmer etc.) omsättning i detaljhandeln ger visserligen inte en heltäckande sanning om pornografins marknad men det är ett viktigt instrument och en viktig utgångspunkt för information och en övergripande bild av marknaden.

Bakgrund

Medierådet (tidigare Våldsskildringsrådet) fick i juni 2003 genom tilläggsdirektiv (dir. 2003:75) sitt uppdrag utvidgat att även avse uppmärksamhet på pornografi. Rådet skall inrikta sin verksamhet på barns och ungas mediesituation. Syftet skall vara att minska riskerna för skadlig mediepåverkan på barn och unga. Uppdraget omfattar såväl traditionella som nya elektroniska rörliga bildmedier, exempelvis film, tv, video, dvd, datorspel, tv-spel och Internet. Rådet skall ägna våldsskildringar och pornografi särskild uppmärksamhet. Det skall ha ett tydligt genusperspektiv på sitt arbete. Rådet skall arbeta utåtriktat och resultatinkänt. Det skall vara pådrivande i exempelvis kontakterna med mediebranscherna samt söka samarbete med andra aktörer. Rådet skall aktivt involvera barn och unga i arbetet. Uppgif-

ten att vara ett samarbetsorgan för ett antal myndigheter upphör. I årliga rapporter skall rådet redovisa resultatet av sitt arbete samt strategier för det fortsatta arbetet.

Medierådet har beställt en rapport med inventering av kunskapsläget om den påverkan som unga utsätts för.

Statsrådet Jens Orback hänvisade i svar den 22 november 2004 på en interpellation om förtryckande könsroller (Ip 2004/05:125) till att regeringen, i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna, den 12 maj 2004 anordnat en offentlig hearing om sexualiseringen av det offentliga rummet i syfte att få en samlad bild av situationen och till att en arbetsgrupp tillsatts för att diskutera, analysera och komma med konkreta förslag på hur regeringens arbete med sexualiseringen av det offentliga rummet bör utformas. Arbetsgruppen skulle ta hjälp av en expertgrupp, bestående av personer med speciell kompetens på olika områden – forskare, branschfolk, medier och organisationer.

Han pekade också på Projektet Flicka, som initierats av socialministern, med syftet att skapa motståndskraft hos unga flickor och pojkar själva mot den kommersialisering och sexualisering av vardagen de möter. Vidare hänvisade han till Medierådets uppdrag att inrikta sin verksamhet på barns och ungas mediesituation.

Statsrådet hänvisade även till att det inom ramen för Nordiska institutet för kvinno- och könsforskning, NIKK, bedrivs ett forskningsprojekt – Unga, pornografi och kön i Norden – som skall undersöka hur pornografins utbredning påverkar unga flickors och pojkars uppfattning av kön.

I betänkande 2004/05:KU31 behandlas i förenklad ordning ytterligare motioner (s) angående pornografi. Dessa motioner är likalydande med tidigare behandlade motioner.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets uppfattning är det av stor vikt att motverka en pornografisk marknad som innebär att människor utnyttjas och kan utsättas för bestående skada och kränkningar. Utskottet vill dock peka på de åtgärder som vidtas inom ramen för Medierådet och andra projekt. En sådan kartläggning som begärs i motion 2004/05:K291 (v) skulle innebära avsevärda svårigheter och gränsdragningsproblem. Utskottet är inte berett att tillstyrka motionen. Den avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Meddelarskyddet vid förundersökning m.m., punkt 2 (kd) av Ingvar Svensson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om meddelarskyddet vid förundersökning m.m. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K421 och bifaller delvis motion 2004/05:K246.

Ställningstagande

Läckor från förundersökningar och vid andra polisingripanden utgör enligt min mening i de allra flesta fall ett rent missbruk av meddelarfriheten. Ett sådant missbruk hotar både rättssäkerheten och den personliga integriteten. Jag anser därför att meddelarskyddet vid förundersökningar och polisingripanden bör ses över, och riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna att en sådan översyn bör göras.

2. Innehållet i närradiosändningar, punkt 4 (m, fp, kd, c) av Göran Lennmarker (m), Tobias Krantz (fp), Ingvar Svensson (kd), Henrik S Järrel (m), Helena Bargholtz (fp), Kerstin Lundgren (c) och Nils Fredrik Aurelius (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:K419 yrkande 5 och 2004/05:Kr359 yrkande 2.

Ställningstagande

Syftet med det s.k. riksförbudet är att motverka nätverkssändningar, men utformningen av förbudet är, som anføres i motionerna 2004/05:K419 och 2004/05:Kr359, olycklig. Undantaget från regeln att bara program som framställts särskilt för den egna verksamheten bör utsträckas från att endast avse 10 timmar per månad till att avse förslagsvis 40-50 timmar per månad. Regeln bör eventuellt kombineras med en regel om en minimiandel av program med lokal anknytning.

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna att den bör återkomma till riksdagen med förslag som tillgodoser de angivna synpunkterna på riksförbudet och undantaget från detta.

3. Ekonomiska konsekvenser av TV-digitaliseringen, punkt 5 (c)

av Kerstin Lundgren (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen om de konsumentekonomiska konsekvenserna av övergången till digital TV. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Kr354 yrkande 11.

Ställningstagande

Som anføres i motion 2004/05:Kr354 bör det i den digitala utbyggnaden göras en utredning som ser över marknaden utifrån ett konsumentekonomiskt perspektiv. Översynen bör avse vem som skall betala tillbehören – konsumenterna, distributörerna, staten eller någon annan aktör.

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen det anförda till känna.

4. Reklamfrågor m.m., punkt 6 (fp)

av Tobias Krantz (fp) och Helena Bargholtz (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen om alkoholreklam i TV. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So34 yrkande 1, bifaller delvis motion 2004/05:So610 yrkande 3 och avslår motionerna 2004/05:K380 och 2004/05:MJ499 yrkande 4.

Ställningstagande

I motion 2003/04:So34 (fp) pekas på att regeringen alltför snabbt har accepterat att svenskspråkiga kanaler som sänder från utlandet följer utländska regler för alkoholreklam. De ingångna avtalen kan tyvärr inte ändras. För framtiden är det emellertid av största betydelse att regeringen i sådana avtal inkluderar ett förbud mot alkoholreklam i sändningarna.

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen detta till känna.

5. Kartläggning av den svenska pornografiska marknaden, punkt 7 (v, mp)

av Mats Einarsson (v) och Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om kartläggning av den svenska pornografiska marknaden. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:K291.

Ställningstagande

Som anförs i motion 2004/05:K291 (v) har pornografins status i vårt samhälle gått från att vara tabubelagt till att bli ett normalt inslag i vardagen. Myndigheter och politiker vet väldigt lite om den pornografiska marknaden och branschen, vilket innebär att porrindustrin kan operera i stort sett helt ogranskad av alla myndigheter. Det behövs information om utvecklingen av pornografin i Sverige: Hur mycket produceras, hur stor är produktionen i förhållande till övriga nordiska länder, t.ex. när det gäller videofilm respektive tidningar? Information behövs också kring den pornografiska marknaden som ekonomisk sektor: Hur stor är den ekonomiska omsättningen i detaljhandeln, hur stor är den årliga omsättningen av porr, hur stor uppskattas försäljningen på svarta marknaden vara, hur mycket omsätter exporten av svensk pornografi?

Det är enligt min uppfattning en viktig politisk handling att synliggöra flödet av pengar och sätta en prislapp på den pornografiska marknaden. Det är bra att sexindustrin på Internet är under kartläggning men även andra delar av sexindustrin bör täckas in. En kartläggning av den ”traditionella” porrindustrins omsättning i detaljhandeln ger visserligen inte en heltäckande sanning om pornografimarknaden men utgör ett viktigt instrument och en viktig utgångspunkt för information om och en övergripande bild av marknaden.

Särskilda yttranden

1. Meddelarfriheten för anställda i kommunala bolag, punkt 3 (m, fp)

Göran Lennmarker (m), Tobias Krantz (fp), Henrik S Järrel (m), Helena Bargholtz (fp) och Nils Fredrik Aurelius (m) anför:

Kommunala bolag är en styggelse från demokratisk synpunkt. Offentlig verksamhet skall enligt vår uppfattning ske under full insyn från medborgare, medier och förtroendevalda. Det är ett krav som det i praktiken är omöjligt att leva upp till för ett företag som skall agera på en marknad där det kan finnas behov av sekretess och inskränkningar i öppenheten av t.ex. företagsekonomiska skäl. Det är inte heller möjligt att överklaga beslut eller en verksamhet i ett kommunalt bolag. Vi anser därför att all kommunal verksamhet bör bedrivas i förvaltningsform och att de kommunala bolagen bör avvecklas.

2. Innehållet i närradiosändningar, punkt 4 (mp)

Gustav Fridolin (mp) anför:

Jag ställer mig positiv till att riksförbudet inom närradiosändningar ändras på ett sådant sätt att de negativa konsekvenser förbudet har i dag, och som motionerna till viss del belyser, elimineras samtidigt som den icke-kommersiella grundtanken i närradioverksamheten värnas och förstärks. Då en samlad analys av icke-kommersiell radio och TV för närvarande är under beredning inom Regeringskansliet ser jag det inte påkallat att riksdagen gör några tillkännagivanden. Jag förutsätter att den interna utredningsskrivelse som bereds snarast kommer under remissbehandling.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motion väckt med anledning av proposition

2003/04:161

2003/04:So34 av andre vice talman Kerstin Heinemann m.fl. (fp)

1. Riksdagen begär att regeringen ser till att det i framtida avtal för svensk-språkiga kanaler i det markbundna digital-TV-nätet inkluderas ett förbud mot alkoholreklam, i enlighet med vad som anförs i motionen.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:K245 av Mats Einarsson m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om EU-kommissionens förslag till tjänstedirektiv.

2004/05:K246 av Elizabeth Nyström och Anita Sidén (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om myndighetsutövande tjänstemäns försäljning av ”privat” arbetsmaterial.

2004/05:K291 av Camilla Sköld Jansson m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kartlägga den svenska pornografiska marknadens utveckling och finansiella omsättning.

2004/05:K380 av Birgitta Ahlqvist och Kristina Zakrisson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barn och medier och vikten av att arbeta med dessa frågor även på EU-nivå.

2004/05:K386 av Gunnar Nordmark (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda möjligheten att införa samma regelverk vad gäller grundlagsfästa rättigheter för anställda vid kommunala bolag som i dag gäller för offentligt anställda.

2004/05:K419 av Ingvar Svensson m.fl. (kd):

5. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av radio- och TV-lagen enligt vad i motionen anförs om generösare regler för programutbyte i närradion.

2004/05:K421 av Ingvar Svensson m.fl. (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av meddelarskyddet vid förundersökning och vid ingripanden.

2004/05:So610 av Agneta Lundberg m.fl. (s, fp, kd, v, c, mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om TV-reklam för alkohol.

2004/05:Kr354 av Birgitta Sellén m.fl. (c):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den kommission som utreder införandet av digital-TV särskilt ser över de ekonomiska konsekvenserna för konsumenten.

2004/05:Kr359 av Dan Kihlström m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om närradions ideella och lokala inriktning.

2004/05:MJ499 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av förbud mot TV-reklam till barn i hela EU.